proLékaře.cz | 10.11.2026

COVID-19 a transfuzní služba v ČR

Rozšíření nákazy SARS-CoV-2 a postupné vyhlášení epidemie a nouzového stavu koncem prvního čtvrtletí roku 2020 představovalo úplně nový druh výzvy pro celý zdravotnický systém v ČR a jednotlivá zdravotnická zařízení. Zejména měsíc březen byl ve znamení velké nejistoty v důsledku neustále se měnících nařízení, neznámé predikce vývoje a závažnosti nákazy a současně tragickému nedostatku ochranných prostředků. Činnost všech poskytovatelů zdravotní péče byla utlumena na nezbytné minimum, zdravotnická zařízení se stala přísně střeženým prostorem, byl vyhlášen zákaz shromažďování a omezen volný pohyb osob. Omezení a režimová opatření se pochopitelně v plné míře dotkla i transfuzní služby.

Zařízení transfuzní služby (ZTS) se v prvé řadě musela vyrovnat s problematikou příjmu dárců, hygienicko-epidemiologických režimových opatření a také s možnými riziky přenosu SARS-CoV-2 krevní transfuzí, ačkoli všechny dostupné informace přenos infekce krví nepotvrzovaly. Poskytovatelé lůžkové zdravotní péče, zejména péče urgentní, onkologické a hematologické, byli zase v nejistotě, zda bude zajištěno dostatečné zásobování krví a transfuzními přípravky (TP), obavou z nedostatku krve se zabývala i některá média.

Výbor Společnosti pro transfuzní lékařství ČLS JEP (STL) s cílem metodicky pomoci jednotlivým ZTS se snažil již od poloviny února t. r. být v kontaktu s MZ a 27. února 2020 vydal první aktualitu COVID-19 a transfuzní služba – informace o opatřeních v souvislosti s infekcí COVID-19, ve které bylo doporučeno individuální posouzení cestovatelské anamnézy dárců a dočasné vyřazení dárce po návratu ze zasažené oblasti na 28 dnů (v té době se v ČR začaly objevovat první importované nákazy ze zahraničí).

Rozvojem infekce a jejím šířením na území ČR začátkem března situace dále eskalovala a vzhledem k nedostatku relevantních informací od orgánů státní zdravotní správy, STL 11. března 2020 publikovala doporučení International Socienty of Blood Transfusion COVID 19 outbreak – blood collection and safety implication, které opatrně potvrzovalo minimální riziko přenosu koronaviru krví a při příjmu dárců kladlo též důraz na cestovatelskou anamnézu a režimová protiepidemiologická opatření charakteru používání ochranných prostředků a dezinfekce.

Velkou komplikací se zdálo být vyhlášení nouzového stavu dne 12. března 2020 a zákaz shromažďování více než 30 osob. V tuto chvíli MZ ČR podalo transfuzní službě pomocnou ruku vydáním stanoviska, že nařízení o omezení shromažďování osob se nevztahuje na činnost ZTS, které STL neprodleně 13. března 2020 publikovala v nové aktualitě COVID-19 a transfuzní služba za nouzového stavu – zákaz shromáždění více než 30 osob se nevztahuje na ZTS.

Situace si současně vyžádala vypracování systémového odborného doporučení pro transfuzní službu v době nouzového stavu. Po rychlém vyhledání postupů v ostatních zemích, aktuálních doporučení zahraničních a mezinárodních společností a v mezích možností jejich zhodnocení, byla 16. března 2020 vydána nová aktualita COVID-19 transfuzní služba – doporučená opatření STL pro ZTS v souvislosti s aktuálním vývojem epidemiologické situace a vládními opatřeními. Doporučení se ve svém komplexu týkalo zabezpečení ochrany personálu, ochrany dárce, bezpečnosti a dostupnosti TP. Byl mj. doporučen prescreening dárců před vstupem na transfuzní stanici, včetně měření tělesné teploty a jednotného formuláře checklistu, 14denní karanténa erytrocytů, omezení plazmaferéz ve prospěch odběrů plné krve a zvýšená aktivita práce s dárci tak, aby se neobávali příchodu na transfuzní stanici a darovat krev. Protože postupem času, kromě nových nákaz, začalo přibývat osob, které infekci SARS-CoV-2 již prodělaly, bylo nutné upřesnit postupy přijímání takových dárců

proLékaře.cz | 10.11.2026

a 9. dubna 2020 STL vydala doporučení COVID-19 a transfuzní služba – Postupy pro dočasné vyřazení dárců krve pro prodělané infekci SARS-CoV-2 nebo po rizikovém kontaktu. Pozitivní vývoj v následujících týdnech následně umožnil 22. května 2020 vydání Doporučení STL pro období uvolňování opatření, ve kterém se konkrétní opatření doporučuje provádět podle lokální epidemiologické situace. Posledním aktuálním dokumentem STL na téma COVID-19 a transfuzní služba bylo vydání aktualizovaných Postupů pro dočasné vyřazení dárců po prodělané infekci SARS-CoV-2 nebo rizikovém kontaktu 13. 8. 2020, které reflektuje aktuální pravidla MZ ČR pro ukončování karantény a postupy při kontaktech s infekcí.

Velmi pozitivním momentem celé koronavirové krize byla skutečnost, že se nepotvrdily počáteční obavy z nedostatku krve a TP pro léčbu pacientů. Radikální útlum zdravotní péče ve všech nemocnicích a odklad elektivních chirurgických výkonů vedl ke snížení spotřeby TP u některých poskytovatelů péče až o 80 % (!), v celostátním průměru v měsících březnu a dubnu 2020 o cca 45 %, a tento pokles vyrovnal, resp. v některých krevních skladech nemocnic i překonal podstatně mírnější pokles příchozích dárců krve. Situace v zásobování TP byla po celou dobu nouzového stavu napříč republikou vesměs velmi dobrá (ověřeno dvěma dotazníkovými průzkumy, které byly 27. března a 9. dubna 2020 publikovány na stránkách STL). Velký dík v této souvislosti patří i dárcům krve, kteří prokázali výbornou disciplínu a ochotu krev a její složky darovat i za ztížených podmínek. Bezproblémová situace se zásobováním krví v době nouzového stavu se ale pradoxně zhoršila v době letních měsíců, kdy většina nemocnic místo obvyklého prázdninového provozu „dohánělа“ odložené chirurgické výkony, a po určitou dobu tak vznikl relativní nedostatek TP způsobený sezónní horší dostupností dárců krve z důvodu dovolených.

Zvláštní kapitolou činnosti transfuzní služby v době koronavirové se stala výroba rekonvalescentní plazmy (RP) od osob, které prodělaly onemocnění COVID-19. Podání anti-SARS-CoV-2 protilátek obsažených v plazmě vyléčených osob představuje způsob pasivní specifické imunizace s očekávatelnou léčebnou odpovědí a záhy se stalo po celém světě významnou léčebnou alternativou léčby středně těžkých a těžkých průběhů onemocnění COVID-19. Klinická skupina COVID MZ ČR, jejímž hostujícím členem je i předseda STL, již 27. března 2020 publikovala doporučený postup Specifická léčba dospělých pacientů s infekcí COVID-19, kde podání RP bylo uvedeno spolu s Remdesivirem mezi postupy „ke zvážení“. Následující měsíc byl ve znamení vypracovávání multioborového doporučeného postupu na použití RP a její výrobu, který byl 30. dubna 2020 vydán pod názvem Doporučený postup pro použití RP v léčbě dospělých pacientů s COVID-19 a který je publikován i v tomto čísle časopisu Transfuze a hematologie dnes. Do výroby RP se postupně v ČR zapojilo celkem 11 ZTS, která dosud vyrobila více než 1000 TU RP, a léčbu tímto přípravkem podstoupilo již téměř 100 pacientů.

Závěrem lze konstatovat, že v souladu s úslovím „Co tě nezabije, to tě posílí!“ prošla transfuzní služba ČR obdobím koronavirové krize a nouzového stavu se ctí a posílena o řadu nových zkušeností.

plk. MUDr. Miloš Bohoněk, Ph.D.
předseda Společnosti pro transfuzní lékařství ČLS JEP